

Güney Kafkasya'da çözümün anahtarı: Bölgesel iş birliği

Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki uzun süreli çatışmanın çözümü, 'istikrarı azaltıcı' bölge dışı aktörlerin değil; istikrara hiç olmadığı kadar ihtiyaç duyan bölge ülkelerinin iş birliğine dayalı, yapıcı diplomatik manevralarını gerektiriyor.

[Dış Haberler Servisi](#) 3.01.2024 14:00:47

Peskov'un açıklaması, önemli bir olayın arifesinde gerçekleşti. Azerbaycan Cumhurbaşkanı **İlham Aliyev** ve Ermenistan Başbakanı **Nikol Paşinyan**, uzun bir aradan

sonra 26 Aralık'ta, **Bağımsız Devletler Topluluğu**'nun (BDT) gayri resmi zirvesi çerçevesinde **St. Petersburg**'da bir araya geldi.

Bağımsız Devletler Topluluğu Zirvesi, St. Petersburg

Dmitry Peskov, **İzvestia**'ya demecinde, **"Aslında her iki taraf da barış anlaşmasına ilişkin çalışmaları sonuçlandırmaya hazır olduklarını son zamanlarda birçok kez beyan etti. Rusya onlara yardım etmeye hazır"** dedi.

Rusya'nın, kimseyi arabuluculuk hizmetlerini kabul etmeye zorlamadığını kaydeden Peskov ayrıca, **"Sadece BDT çerçevesinde değil, aynı zamanda üst düzey ikili ilişkilerimiz çerçevesinde de iki ortağımız ve müttefikimizin bu anlaşmayı bir an önce imzalaması bizim için çok önemli"** dedi.

Peskov, barış anlaşmasının imzalanmasının Rusya açısından büyük önem taşıyan Kafkasya'da barış, istikrar ve öngörülebilirlik ortamını yaratacağını da sözlerine ekledi.

Rus siyasi temsilcilerin açıklamalarından, Ukrayna'daki durum da hesaba katıldığında, bölgelerinde ikinci bir sorunla uğraşmak istemedikleri anlaşılıyor. Bu durum silah satışlarına da yansıyor.

RUSYA'DAN SİLAH TEDARİKİ

Ermenistan ve Rusya, Rus askeri endüstriyel kompleksinin geleneksel iki müşterisi olmalarına karşın, her iki ülkenin de Rusya'dan silah tedarikinde sorunlar yaşadığı biliniyor.

Rus devlet haber ajansı TASS, 24 Kasım'da, Ermenistan Başbakanı **Nikol Paşinyan**'ın açıklamalarına dayandırdığı bir haberinde, ***"Erivan yönetiminin, parasını ödemediği silahları henüz temin edemediğini ve bir çözüm bulmak için görüşmelerin devam ettiğini"*** bildirdi.

TASS'ın aktardığına göre Paşinyan, bir basın toplantısında, ***"Ödemeler karşılığında silah ve teçhizat verilmemesine gelince, elbette sorunlar var"*** dedi.

Ordusunu uzun yıllar Rus silahlarıyla donatan ve bugün daha fazla silah ihtiyacı olan **Azerbaycan** ise uzun bir zamandır, **İsrail** savunma sanayiinin önde gelen müşterilerinden biri. İki ülke 2012 yılında **1,6 milyar dolarlık** bir silah alım anlaşması imzaladı. Uzmanlar, 2016-

2020 yılları arasında **Azerbaycan cephaneliğinin yaklaşık yüzde 70'inin** İsrail tarafından sağlandığı öngörüsünde bulunuyor.

AZERBAYCAN-FRANSA GERİLİMİ

Öte yandan 26 Aralık, Azerbaycan ve Fransa arasında yaşanan sert bir diplomatik krize sahne oldu. Bakü yönetimi, **Fransa Büyükelçisi Anne Bouillon**'u Dışişleri Bakanlığı'na çağırdı ve **büyükelçilikte görevli iki kişiyi istenmeyen kişi ilan ederek ülkeyi terk etmeleri için 48 saat süre verdiğini duyurdu.**

Fransız Büyükelçi Anne Bouillon ve Azerbaycan Dışişleri Bakanı Ceyhun Bayramov

Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı tarafından, konuya ilişkin yapılan açıklamada şu ifadelere yer verildi:

"Fransa'nın Azerbaycan Büyükelçisi Anne Bouillon, 26 Aralık 2023 tarihinde Dışişleri Bakanlığı'na çağrıldı. Fransız Büyükelçiliği'nin iki çalışanının diplomatik statüleriyle bağdaşmayan ve 1961 Diplomatik İlişkiler Viyana Sözleşmesi'ne aykırı eylemleri güçlü bir şekilde protesto edildi ve bunların Azerbaycan Hükümeti tarafından 'persona non grata' (istenmeyen kişi) ilan edildiği Fransız Büyükelçinin dikkatine sunuldu. Bu kişilerin, 48 saat içinde Azerbaycan topraklarını terk etmeleri talep edildi ve ilgili nota Fransız tarafına sunuldu..."

Bu iki olay, Rusya ve Fransa'nın, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki krize dair yaklaşımları konusunda önemli ipuçları barındırıyor. Fakat buna temas etmeden önce Azerbaycan-Fransa ilişkilerine ve Fransa'nın Güney Kafkasya'daki krize yönelik yaklaşımına ışık tutmak gerekiyor.

SÜNİK BÖLGESİ MERCEK ALTINDA

Resmi verilere göre Fransa, **400 ila 600 bin** kişi ile Rusya ve ABD'nin ardından diasporada en kalabalık Ermeni nüfusa ev sahipliği yapan ülke konumunda ve krizin başından bu yana pek çok ülkenin girişmediği türden angajmanlarla Azerbaycan karşısında Ermenistan'a geniş bir destek sundu.

AB ile ABD'nin krize dair tutumlarında önemli paralellikler görülüyor, daha da önemlisi Fransa'nın, bu politikaların icrasında, AB nezdinde, **'ana aktör'** rolünü üstlendiği

anlaşıyor ve barışı baltalama girişimlerinin yanı sıra **Ermenistan'ı silahlandırarak istikrarsızlığı derinleştirmeye dönük çabaları** da gözden kaçmıyor.

Fransa Dışişleri Bakanı **Catherine Colonna**, Eylül ayında yaptığı bir açıklamada, **“Fransa'nın, Ermenistan'ın Sünik bölgesinde konsolosluk açacağını”** duyurdu. Bu açıklama, 2020'deki **Karabağ Savaşı** sonrası Azerbaycan ve Ermenistan arasında imzalanan ateşkes antlaşmasının **9. maddesi** uyarınca kurulması öngörülen **Zengezur Koridoru** açısından çok şey ifade ediyor. Zira koridorun, Azerbaycan ile eksklav parçası olan **Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti** arasındaki bağlantıyı kurması hedefleniyor ve coğrafi olarak Ermenistan'ın güneyindeki **Sünik** bölgesinden geçiyor.

Fransa Dışişleri Bakanı Catherine Colonna

Zaharova, 4 Ekim'de yaptığı açıklamada, bu konuya ilişkin

olarak şu değerlendirmelerde bulunmuştu:

"Azerbaycan'ı, Ermenistan'ın Sünik bölgesi üzerinden Nahçıvan  zerk Cumhuriyeti'ne bağlayan ulaşım yolunun restore edilmesi için bir proje düşünülüyor. Bu projenin hayata geçirilmesinin Erivan ile Bak  arasındaki ilişkilerin normalleşmesi yolunda önemli bir potansiyel taşıdığını görüyoruz. Her şey ülkelerin siyasi iradesine ve belirli anlaşmalara varmaya hazır olmasına bağlı..."

ERMENİSTAN'IN SİLAHLANDIRILMASI

Fransa tarafından Ermenistan'a yapılan askeri yardımlara gelecek olursak; 3 Ekim tarihinde Ermenistan'ı ziyaret eden Fransa Dışışleri Bakanı **Catherine Colonna** ilk kez, Fransa'nın Ermenistan'a askeri teçhizat yardımının onayladığını bildirdi. Birkaç hafta sonra 23 Ekim'de, **Fransa ve Ermenistan arasında askeri iş birliği anlaşması imzalandı** ve bu anlaşma, Ermenistan'ın Batılı bir devletle bu alanda yaptığı **"ilk anlaşma"** oldu.

Fransa Savunma Bakanı **S bastien Lecornu**; Fransa'nın, anlaşma kapsamında, Ermenistan'ın hava savunma kapasitesini artırmak için **   adet Ground Master 200 radarı** (Ukrayna'ya teslim edilenlerle aynı) sağlayacağını duyurdu ve iki ülke arasında, **Mistral hava savunma sistemlerinin satın alımına yönelik bir niyet mektubu imzalandı**. Ermenistan'a zaman içinde, **Safran** firmasından temin edilenler de dahil olmak üzere **dürbün ve sensörler** gibi ekipmanlar sağlandı. Fransa ayrıca,

Ermeni ordusuna askeri konularda danışmanlık yapacak bir Fransız askeri yetkilisi göndermeyi planlıyor ve anlaşmalar çerçevesinde, Ermeni askerlerin eğitilmesi planlanıyor.

Öte yandan, 12 Kasım'da sosyal medyaya düşen görüntülerde, Fransa'nın **Gürcistan**'ın Poti limanı üzerinden Ermenistan'a askeri yardım gönderdiği ortaya çıktı. Gürcü şirketi APM Terminals Poti de Fransız **"Bastion"** tipi zırhlı araçların Gürcistan üzerinden Ermenistan'a gönderildiğini bildirdi.

Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü **Ayhan Hacızade** konuya ilişkin yaptığı yazılı açıklamada olayı, ***"Ermenistan ve Fransa, bölgedeki silahlanma politikasına son vermelidir. Bölgede barış ve iş birliğinden başka alternatif olmadığının artık anlaşılması gerekiyor"*** ifadeleriyle kınadı.

FRANSA (AB) ÇÖZÜM İSTEMİYOR

Bakü yönetimi, başta Fransa olmak üzere AB ülkelerini, Ermenistan'ı silahlandırmaya yönelik bir program başlatmakla suçluyor ki haksız da sayılmaz. AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi **Josep Borrell** 13 Kasım'da, AB Konseyi Dışişleri Bakanları toplantısında yaptığı açıklamada, ***"AB'nin Ermenistan'a askeri yardım sağlama olanaklarını değerlendirdiğini"*** belirtti.

Paşinyan, Borell

Borell ayrıca, ***"Ermenistan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliğine yönelik herhangi bir ihlalinin kabul edilemez olduğunu"*** söyledi. Halbuki Karabağ, uluslararası hukuka göre Azerbaycan toprağıydı ve Azerbaycan bölgede kontrolü ele geçirene dek hakları ihlal edilenler de yine Azerbaycan vatandaşlarıydı.

Bakü yönetimi, bu açıklamalar üzerine, başta Fransa olmak üzere AB ülkelerinin Ermenistan'ı silahlandırma politikasının bölgede barış ve istikrarı engellediğini ve yeni çatışmalara yol açabileceğini duyurdu.

Azerbaycan basını haziran ayında, **Fransa ile Hindistan'ın Ermenistan için ortak silah üretiminde bulunduğunu**, bu silahların **Delhi'den Erivan'a** gönderildiğini; dahası, Fransa'nın **Hintli lejyonierleri Karabağ'da savaştırmak için örgütlediğini** ve bu çerçevede **Ermenistan'da**

eğitim kampları kurulduğu iddia etti. Tüm bu veriler, Fransa'nın Ermenistan'a yönelik askeri destek politikasının genel çerçevesini ve bu desteğin, bölgesel güç dengeleri üzerindeki potansiyel etkilerini yansıtıyor.

Fransa'nın Ermenistan'ın savunma ve güvenlik kapasitesini güçlendirme çabaları, özellikle Ermenistan'ın Azerbaycan ile yaşadığı ve Karabağ'daki çatışmaları da içeren bölgesel gerilimler bağlamında değerlendirildiğinde, Fransa'nın bölgede çözüm istemediği; bilakis silahlı gerilimin tırmandırılması için yoğun çaba sarfettiğini ve barış görüşmelerini sekteye uğratmak için her yolu denediğini ortaya koyuyor.

ÇÖZÜMÜN ANAHTARI

Türkiye'nin Azerbaycan'a açık desteği, Batı dünyası ile büyük ölçüde savaş halinde olması sebebiyle stratejik destek ihtiyacı içinde olan Rusya'nın bölgedeki rolünü ve yaklaşımını şekillendirmede önemli rol oynuyor.

Diğer yandan, Fransa'nın bölgedeki rolü; **Türkiye, Rusya ve Azerbaycan'ın zayıflatılmasını hedefleyen** bir strateji izlemesiyle karakterize ediliyor. Fransa, AB içinde Ermenistan'ın silahlandırılması kampanyasına öncülük ederek bölgesel istikrarı tehlikeye düşürüyor, krizi derinleştiriyor. Bu durum, yoğun siyasi ve ekonomik sorunlarla boğuşan Ermenistan'ın da istikrarını tehdit ediyor.

Ermenistan-Azerbaycan çatışmasının çözümünde **'Karabağ'daki Ermenilerin durumu'** en temel sorun olarak kalmaya devam ediyor. Ermenistan Başbakanı Paşinyan, bölgedeki yerel Ermeni nüfusa yönelik hak ve garantiler sağlanması şartıyla Azerbaycan'ın egemenliğini tanımaya hazır olduğunu belirtiyor.

Azerbaycan ise, Ermenistan'ın Karabağ üzerindeki egemenliğini koşulsuz olarak tanımasını ve bu konunun Azerbaycan'ın iç meselesi olarak ele alınmasını istiyor. Rusya, bu konuda şimdiye kadar çekimser bir tutum sergilemiş olsa da bölgedeki etkisini sürdürmek için tarafları uzlaştırmak durumunda.

Son tahlilde; Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki uzun süreli çatışmanın çözümü, Fransa ve ABD gibi **'istikrarı azaltıcı'** bölge dışı aktörlerin değil; bölgesel istikrara hiç olmadığı kadar ihtiyaç duyan **Türkiye, Rusya, İran,**

Gürcistan ve nihayet sorunun ana özneleri konumunda olan Azerbaycan ve Ermenistan'ın iş birliğine dayalı, yapıcı, diplomatik manevralarını gerektiriyor.